

ШКОЛСКИ ЛИСТ

Број 15. У Сомбору 1. АВГУСТА 1880. Год. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

✠ МИЛАН КОСТИЋ

магистар свете Богословије, окружни прота старобечејски и члан патроната српске велике гимназије у Новом Саду и т. д.
преминуо 22. јула 1880. у С. Бечеју.

Српска црква и никола има опет да оплакује један велики губитак, нема им више једног од њихових најревноснијих раденика, јер Милан Костић престао је да живи.

Милан се родио г. 1839. у бачком селу Сивцу. Отац му беше имућан свештеник, те није никакве жртве жалио, да своју децу што боље изобрази. Тако је Милан свршио немачке основне школе у Петроварадину, а гимназију у Врбасу и Будиму. Пошто је увидео колики велики утлив има свештенство на наш народ, мислио је, да ће његове вредне руке наћи најбилније поље за рад у свештеничком позиву и због тог оде у Ср. Карловце, где је свршио богословију. Пробавивши затим још две године у Пешти учећи права одважи се да иде у Кијево, где је даље две године провео као слушалац вишег курса тамошње духовне академије. Ту у Кијеву написао је на руском језику важно дело о српској цркви и добио је усјед тога диплому магистра богословије. По повратку свом у домовину оде на позив кнеза црногорског Николе I. на Цетиње за ректора богословско-учитељског завода и надзорника црногорских школа. У Црној Гори провео је три године дана. Ту је он неуморно радио за подизање школа и образовање учитеља. Велике његове заслуге на том пољу од чести је сам забележио у знаменитом свом делу „Школе у Црној Гори,“ али много више знају за њих Црно-

горци, код којих је као ретко ко био обљубљен и штован. И сâм светли кнез Црне Горе признао му је то, украсив му родољубива прса Даниловим орденом. Слабо стање здравља не дозвољаваше Милану, да дуже остане у Црној Гори.

Он се врати у Угарску, да и овде знањем својим свом народу нослужи. То беше г. 1872. Тада се баш установила у Сомбору државна гимназија и Милан буде одмах наменован на њој за професора српског, латинског и немачког језика. Поред дневног рада у школи држао је он ту зими још и дуг низ јавних предавања о свиларству, којим се на Цетињу практички занимао. Али слаб његов организам није већ могао да издржи дуже штрапаце учитељства. Милан науми да ступи у свештенички чин, ком се он управо још од своје младости посветио. Победив многе препреке, које му се ту на пут стављаху, буде г. 1874. у С. Андреји рукоположен за свештеника и августа те исте године буде већ изабран за окружног проту старобечејског. Он је био у бачкој дијецези први изабрани прота. И у том новом чину радио је Милан неуморно и много више, него што је допуштала слаба његова телесна снага. Консисторијалне и патронатске седнице у Н. Саду ретко су кад држане без Милана, тако савесно извршавао је он те своје почасне дужности. Врх свега радио је све до своје смрти и на књижевном пољу. Осим већ поменути књижевна рада почео је он још као ђак да пише ускоро све наше листове. „Ш. Л.“ „Даница“, „Јавор“, „Српска Зора“, „Родољуб“ бројаху га међу своје најотменије сараднике и у њима је оставио Милан многи драгоцен спомен свог родољубног духа. Говорио је осим свог матерњег језика још и руски, немачки, француски и мађарски.

Толико о Милану Костићу као раднику. А шта да речемо о човеку? Характеран у свакој прилици, поносан без охолости, знао је свуд љубав задобити, гдегод се појавио. Нарави беше веселе, живим својим духом распростирао је у друштву на све стране живот. То је задржао до у своје последње дане, и онда, кад је смрт око њега узастопце живот сатирала. После повратка из Црне Горе имао је многу жалост преко главе да претури. Умре му брат, наденун енжењер и професор сомборске реалке и препарандије, умре му љубљена мајка, па и седа оца положио је у гроб. И иза свега тога дође му година 1880. Прво је сахранио пејака сина, за тим достојну љубу, верну пратилицу кроз толике дане његова живота, а пре неколико недеља заспа му вечним сном и мала ћерка Десанка. Од толиких удара судбе клону најпосле и Милан. Болан преболан

оде летос у Емз. Али не нађе бољи својој лека. Сваким даном биваше му горе. Остави Емз, те се преко Шлезеје врати пре две недеље својој кући у Бечеј. Знало се већ, да за Милана нема више надежде. Али Милан ју је имао до свог последњег издисаја. Још пре неколико дана стојасмо нас више његових пријатеља уз болничку му постељу, који бесмо дошли у Бечеј, да вреном пијатељу бол олакшамо и да му још једном верну руку стиснемо. Слаб и изнемогао беше телом, али дух му беше још крепак и здрав. Не могаше да се доста напита за наше јавне ствари и развијаше нам своје планове за будућност. Ах! сиром Милан! За њега нема више будућности. 22. јула у јутру преста да куца његово племенито срце, а 24. положише га у гроб уз многобројно учешће целога Бечеја и бечејске околине, јер Милан Костић беше човек, који је заслужио, да му се рекне:

Вечна ти успомена у српском народу!

ПРЕДЛОГ ЗА НОВУ ШКОЛСКУ УРЕДБУ ПРЕД АНКЕТНОМ КОМИСИЈОМ.

(Свршетак).

Прелази се на одсек о *вишој или грађанској школи.*

С. В. Поповић говори, да у нас није потреба за таким школама, а материјална средства нашег народа једва да би их издржати могла. Петровић говори у истом смислу, наводи како су већ држ. грађ. школе, које постоје у нашим пределима, показале, да им је слаба животна подобност. Сва комисија придружује се том мњењу. На предлог Варађанина узима се поднесени предлог за основ уређења *виших девојачких школа.*

§§. 97.—99. говоре о задаћи виших дев. школа, које су их општине дужне подићи и колико разреда имају. Варађанин жели, да се и сиромашнијим општинама пружи начин, да даду својој женској деци више изражајење. Он је за то, да општине многољудне, које немају средстава, могу основати више девојачке школе и сâмо са 2 разр. и 2 ред. учитеља, а 5. и 6. разред женске школе да се удеси као 1. и 2. разр. више девојачке школе; учитељи тих разреда сматрали би се за помоћнике више дев. школе, док не стеку прописану квалификацију. Косовац жели, да се уредба тако стилизује, да *морају* и мање општине ако имају средстава, подизати више дев. школе: мерило да буде дакле материјално стање, не број душа. Том се придружује и *Насрић.*

§§. 100.—105. говоре о наставним предметима и сред-
ствима, о наставном плану, примању ученица, броју деце и не-
дељних сати и о школарини. *Варађанин* је за то, да се за пред-
мете стави §. 4. старе уредбе, само да изостане естетика, а
музика да дође као необавезан предмет. *Косовац*: Из ручног
рада да се изоставе луксусни послови.

§. 106. наређује, да се у више дев. школе имају увести
штедионице. За штедионице су *Др. Димитријевић*, *С. В. Поповић*
и *Варађанин*, сви *други* су за то, да тај § изостане.

§§. 107.—111. говоре о испитима, броју учитеља, из-
бору учитеља и њиховој квалификацији и о броју нед. часова,
које су дужни предавати. *С. В. Поповић* жели, да кандидацију
за избор учитеља не обавља ШС., него епархијска школска
власт. *Варађанин* и *Петровић* желе, да се у уредби каже, да и
женскиње могу бити ред. учитељи у вишим девојачким шко-
лама. *Косовац* неби могао то нипошто да допусти. — §. 110.
допушта, да се за учитеље могу постављати и така лица, која
немају испита, али су позната као стручњаци. *Комисија* се боји,
да протекција не прибегава овом наређењу, те жели, да исто
сасвим изостане из уредбе.

§. 112. говори о плати. *Комисија* је за плату по старој
уредби, али у место деценала да дођу квинквенали од 100 фр.

§. 113. говори о управитељу и наређује, да он има бити
управитељ и основних школа у месту. Том наређењу је проти-
ван *Благојевић* и жели, да оно изостане из уредбе. *Сва се ко-*
мисија слаже у том, да управа треба увек да остане у мушкој
руци, сâм *Милетић* не види разлога, зашто да се женскиња ис-
кључује из управе, кад се сматра за подобну, да отправља
учитељске дужности.

§. 114. и 115. говоре о одговорности управитељевој и
награди. *Варађанин* хоће, да управитељска награда буде 150 ф.

§. 116. додељује управитељу женски одбор. *Косовац* је
одлучно противан женском одбору.

§§. 117.—120. говоре о делокругу управитеља, о струч-
ним течајевима и о издржавању школе. *С. В. Поповић* жели,
да се уз више девојачке школе подигну течајеви за забавиље.

Прелази се на одсек о учитељским школама.

§§. 121. и 122. казују, шта је задаћа учит. школа и
наводи се, да постоје за сада две такве школе у Сомбору и
Г. Карловцу. *Петровић* није за специјално набрајање места, јер
тим само себи без нужде за будућност руке везујемо.

§. 123. наређује уза сомборску учитељску школу за-

себно оделење за учитељице. *С. В. Поповић* мисли, да нема узрока, да се напушта досадањи систем заједничког настављања. *Петровић* разлаже у дужем говору незгоде, које је примећивао у препарандији у Сомбору, од како је у истој уведен заједнички систем настављања. Он сматра тај сустав за убитачан по наше учитељство и захтева што одлучније оделење мушке препарандије од женске. *Ј. Поповић* продукује писмо једно гласовитог немачког педагога Кера, у ком исти одлучно осуђује заједнички сустав настављања, какав је уведен у наше препарандије. Говорник напомиње, да му је у истом смислу писао још један славни немачки педагог. — На то се сва комисија сложи у жељи, да се препарандије за учитеље и учитељице и по месту оделе.

§. 124. говори о наставним предметима. *Петровић* је за то, да се одељено поређају предмети за мушке и за женске препарандије. Међу предмете за мушке да дођу и помоћне педагошке науке и алгебра. За женске да изостане наука о земаљском уставу. Хармонично појање и свирка да се уче као необавезни предмети, а приправницама да се пружи прилика да науче поред немачког и француски језик. *Косовац* жели, да се предмети поделе на главне, побочне и на техничке вештине. *Насрић* је за то, да остану исти предмети за мушкиње и женскиње.

§. 125. наређује, да обим предавања прописује ШС по саслушању професорског тела учитељске школе. *Петровић* жели, да се саслушају и учитељски зборови. И *Ј. Поповић* пристаје уз њега. *Други чланови* не држе таково утицање за нужно.

§. 126. наређује број разреда, а 127. и 128. говоре о примању ученика. *Милетић* жели, да се нико не прима без прописане квалификације. И *Петровић* је за то, да треба највишу школску власт већма везати, јер она је дозвољавала до сад толико изнимака, да су изнимке правило угушиле. Тим путем никад не дођосмо до ваљаних учитеља. Особито захтева да се нагласи, да се под никојим условом не може давати диспенз од година и да се нико не прима као изванредан ученик. *Сви чланови* пристају уз то мњење.

§. 129.—131. говоре о испитима и професорима. *Петровић* је мњења, да из захтеване квалификације професора треба да изостане захтев „примерног владања,“ јер под закриљем те клаузуле отвара се широко поље личној рангини, него боље да дође у место тога, да се од компетената за професуру иште, да докажу своју спремину сведочбом. Одобрава, што предлог тражи од професора стручну и философску спремину, али је ипак мњења,

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

да би се катедра методике могла попуњавати и учитељем основне школе, који би наравно своју подобност за то показао практичким радом у школи и у књижевности. — *Цела комисија* адоптује петровићево мњење.

§. 132. наређује, да учитељи вежбаонице морају бити изврени стручњаци. *Петровић* мисли, да се то наређење не може довести у склад са стањем ствари у нас. *Сви* су мњења, да то наређење треба да изостане или би требало друкчије вежбаонице уредити.

§. 133. наређује, да СНШС управу учитељске школе поверава све на 3 године професору педагогике и да је исти уједно и управитељ свију основних школа у месту. *Сви чланови комисије* противни су таквом предлогу, него желе да се управа поверава на 3 године једном од редовних професора (јер се мора претпоставити, да су сви педагози) а управитељ тај уједно је и управитељ вежбаонице (не свију осн. школа).

§. 134. одређује 1200 фор. као плату професорима у Сомбору, а 900 фор. професорима у Карловцу. *Петровић* држи да је право, кад се од свију професора иште једнака квалификација, да и плате у свима препарандијама буду једнаке. *Сви* се придружују том мњењу, само *Ј. Поповић*, *Благојевић* и *Косовац* желе, да плата не буде већа него 1000 ф.

§. 135. говори о фондовима, из којих се издржавају учитељске школе. *С. В. Поповић* жели, да сви ти фондови дођу под управу народних фондова.

§. 136. и 137. говоре о збиркама уз учитељске школе и установљују сталну једну стипендију за изображавање професора препарандије. *Чланови комисије* не сматрају да је нужна така стипендија.

§. 138. наређује конвикт код учитељске школе. Чланови комисије *сви* су за конвикт, а да не буде штипендија.

Пошто је комисија забацила предлог о мушким грађанским школама, износи повереник ШС. свој предлог о просеминару, као припремној школи за учитељске кандидате и позива комисију, да исказе своје мњење о њему. *Петровић* одбацује са свим тај предлог и неће о њему ни да се упушта у дискусију, јер просеминари су по његовом мњењу реакционарска установа, која је кадра да још већма рашири јаз између учитељства и друге народне интелигенције. И *С. В. Поповић* противан је просеминарима. *Други чланови* су за просеминар и желе, да просеминарски течај траје 3 године, сâм *Вараџини* је за 4 год.

Одсеку о *управи и надзору* (главној и епархијској) није

по мњењу комисије место иза учитељских школа, него исти ваља да дође на крају.

Одсек о месној управи и надзору обухвата §§. 143—151.

С. В. Поповић жели, да сви чланови месног школског одбора буду људи писмени. *Петровић* није за то, да у МШО. мора ући најстарији парох, јер искуство показује, да ти нису увек и најревноснији поборници школе, него да епархијски одбор одреди, који од пароха да уђе. Није ни за то да члана учитеља бира месни учитељски збор, него и тог да именује епархијски одбор. Треба да постоји разлика у праву изабраних чланова и чланова по дужности. Не налази у предлогу никакво наређење о председнику. Овом би требало дати власт, да и сâм може што наредити, кад је прека потреба а уједно и да може обуставити извршење одборских закључака, за које држи да се противе закону или да су против интереса школе. Нема ништа ни о апелацији против одб. закључака. Жели, да се установи, да у личној ствари нико нити саветује нити закључује. Нема у предлогу ни то, колико је чланова нужно, да могу доносити правоважане закључке. *Варађанин* хоће, да се установи да је председник црквене скупштине уједно и председник школског одбора. Њему да се бира заменик међу члановима одбора као подпредседник. *Петровић* сматра за нужно, да се уметне још један § о дисциплинарном поступку против МШО. и напомиње од прилике, у чем би се могла састојати та дисциплинарна средства. *Косовац* није за то, да најстарији учитељ буде школски управитељ, него да ЕШО. именује једног од учитеља на 3 године за управитеља по предлогу енарх. шк. известивоца. *Милетић* је на основу свог искуства у опште противан, да учитељ буде управитељ, него нека се један постави за равнајућег учитеља, на тај да врши сâмо административне послове. Управитељско звање да буде самостално место где општина има за то средстава. *С. В. Поповић* жели, да се нагласи, да школски управитељ заступа унутарње одношаје школе.

Последњи одсек говори о *среској управи и надзору*. Исти поставља уз протопресвитера као среске надзорнике помоћнике из учитељства дот. среза. *Петровић* је мњења, да овај одсек не одговара саборском закључку и баш као да има циљ, да изигра дотични закључак. Он није за установу помоћника у управи. *С. В. Поповић* жели, да се комисија сагласи у предлогу, да протопресвитерима остане сâмо административни надзор, а стручни надзор да врши као и до сада енарх. шк. известилац и да се том стави у дужност, да сваку школу дванут годишње обиђе. Сви

чланови су мњења, да установа помоћника није целисходна и не желе, да тај одсек уђе у предлог за нову школску уредбу.

Милетић жели најпосле да се у предлогу нагласи одговорност свију власти за извршење законских наредаба.

Петровић предлаже, да се у записник стави захвалност гл. школском референту за обазриво и пожртвовно руководење ове анкетне комисије, којим је наново задужио српско учитељство творац нове српске школе. Сви се чланови одзивају: „*Живео др Напошеввић!*“

У предидућем разложили смо колико је било могуће званичан рад анкетне комисије, у којој је први пут српском учитељству дата прилика, да на достојан начин изађе са својим мишљењем на среду. Али и изван седница било је много разговора о школи међу искуњеним члановима. Представници учитељства са разних страна народа и различитих завода имали су прилику, да се међу собом боље упознаду, да мњења своја измену, па и разбистре, а да то неће бити без користи за школу српску, за то јамчи она лепа слога и одушевљење, којим су сви чланови у саветовањима учествовали.

О МЕХАНИЗМУ У ШКОЛСКОЈ НАСТАВИ.

ПРЕДАВАЊЕ ПРОФЕСОРА ДРА В. РАКИЋА,

држано 6. априла 1880. г. у учитељском збору у Београду.

(Свршетак.)

У том треба тражити главни узрок, зашто наше основне (па ни средње) школе немају готово никаква утицаја на *народни развитак*. У основној школи учи се свашта и — ништа, јер баш за то, што је свашта, излази на послетку ништа; и што се учи, распоређено је и ради се већином тако, да убија духовну самосталност и телесно здравље, у место да *природно развија* и тело и дух дечији. Овакве школе и овакав рад у њима више *шкоди* него што помаже народном развитку и образовању, и с тога је у таком случају боље, да се деца оставе код куће, да се природно и без мучења развијају, да би бар сачувала онај *природни дар* и *здраво суђење, бистрину и оштроумље, чим је српски народ у знатној мери обдарен*. — А ако се мисли, да пародне школе

треба да спремају (и туђе и своје) робове и покорне слуге (свачије) — у моралном и материјалном погледу, без духовне и телесне снаге, без самосталног мишљења и убеђења, без слободе и без карактера, — онда треба још више механизма у настави, него што га сад има; — али онда треба да се у школе поново заведу батине (шибе), — и онда би школа била приправа за касарну, као што је некад у неким државама и била.

Но доста о *школском механизму!*

Ја изнесох и протумачих овде једну врсту сметња, које не даду школи, да покаже сасвим *реалан успех*. Те сметње не постоје само у основним школама; њих има и у средњим, па и у вишим, стручним школама; — јер где год се у настави пређе *моћ свађања ученика*, ту мора бити механизма, ако се тражи ма какав успех, — а јасно је, да је успех у овом случају само *привидац*. Но механизма може бити најпре и највише у *основним школама*, јер ове посеђују *деца*, која немају ни довољно *личног искуства*, а камо ли снаге за самостални умни рад. С тога је *учитељски рад у основној школи најтежи*, кад се узме научно (психолошки) и кад се ради *свесно и савесно*.

Ја мислим, да је већ само то довољно, да ме извини, ако сам у овом предавању рекао штогод, што се коме од поштованих чланова збора не би допало. Ја сам овде имао на уму једино *школску омладину*; ја сам желео, да се њој *олакша* рад у школи, па да јој бављење у истој буде што *пријатније* и што *корисније*. Да ли сам томе овим више негативним путем ишта допринео, или сам можда нехотице и противан успех произвео, — то остављам вама да пресудите. Но свакојако бих желео, да овде у јавном збору чујем ваш суд о покренутом питању; јер може бити, да ћете ме ви, као искуснији стручњаци, уверити, да не стоји ово, што сам овде изнео, — што би била за мене утеха, а никако *увреда*, као што то неко сматра. Само неразуман човек

може сматрати за увреду *очевидну истину*, која је може бити непријатна за њега; а паметан и образован човек не ће то тако узети, њега ће му то бити повод и побуда за *поправљање и усавршавање*. — У сваком случају *разбистриће се појмови* у нас оваквим *озбиљним узјајамним обавештавањем*, — а то је *добитак и за школу*.

Завршујући овим моје предавање, понављам горе поменућу жељу, да господа учитељи и госпође и госпођице учитељке продуже и допуне ово предавање тим, што ће износити на претрес своје мисли о том, како треба да се предају поједини наставни предмети у основној школи и како треба ова да се уреди, односно преуреди, — доказујући све то нарочито својим искуством, које су многогодишњим радом у школи стекли; јер на тај ће начин овај наш збор оживети и тако може стећи заслуге и за *народну просвету*.

Као што сам вас у почетку *увео* у предавање, побуђујући у вама у напред извесна очекивања, тако хоћу и да вас *изведем* из предавања, завршујући мој говор — *љуском ораховом*. — Ви видите, да је ова љуска сад *празна*. Тако је исто *празна глава* и *празно срце* у оних ученика, који све *механички уче*. У томе што се тако научи, нема ни мало *језира*, него то је све *празна форма* — без материје, то су све саме *љуске* — без језгра, — то су *голе речи* — без одређене садржине, или су други какви *знаци* — без предмета, које они представљају.

Ви знате, да *језиро* служи за *храну* људима, а да се љуске бацају. С тога, сви они, који се баве васпитавањем, нека хране своје васпитанике *правом храном*, која *одржава живот* (духовни), а љуске (речи и друге знаке) нека употребљују само као средство за *чување* те хране (за памћење) и за *изношење* исте на *стô*, кад затреба (за саопштавање другима).

Но ја сам доста говорио. Сад изволите ви про-
дужити!*)

СТАТИСТИЧНИ ПОДАТЦИ

о учитељској школи сомборској за 1879—80. школску годину.

У почетку 1879—80. шк. године било је:

а.) Мушких приправника: у првом разреду 18, у дру-
гом 13, у трећем 12, свега 43;

б.) Женских приправница: у првом разреду 22, у дру-
гом 16, у трећем 13, свега 51. По томе дакле било је у поче-
тку ове шк. год. 94 ученика у овом заводу; прошле године
било их је 78, и тако ове године порастао је број са 16. Од
приправника родом су били из Сомбора 3, из осталих места
бачке епархије 13, из архидијецезе 6, из темишварске дијецезе
11, из вршачке 4, из горњокарловачке 4, из Србије 2. Од при-
правница родом је било из Сомбора 16, из осталих места бачке
дијецезе 10, из архидијецезе 9, из темишварске дијецезе 4, из
вршачке 12.

По стању и занимању родитеља међу мушким приправ-
ницима има синова учитељских 5, свештеничких 6, чиновничких
3, трговачких 1, занатлијеских 13, земљеделских 15; међу при-
правницама има свештеничка кћи 1, учитељских кћери 5, чи-
новничких 8, трговачких 8, занатлијеских 22, земљеделских 5.
Осим ових једна је приправница удата госпођа, и једна удовица
трговачка, а обадве су трговачке кћери. — Овде се приметити
има, да су од учитељске деце једно мушко и једно женско си-
роте без оца; од свештеничке деце три мушка су свеште-
ничка сирочад, а једнога је отац ђакон.

Од приправника првога разреда 3 су примљени из пе-
тог гимн. разреда, 1 из 8. разреда грађанске школе, 1 из 4. ре-
алног разреда, а 2 из 4. гимн. разреда. Остали су по дозволи
вис. школ. савета и пошто пријамни испит овде положише у
заход примљени, а и од ових 4 свршише четврти гимназијски
разред с недовољним успехом из појединих предмета; 2 свршише
трећи реални разред а 1 трећи гимназијски разред са добрим
успехом, 1 је свршио други разред више грађанске школе, 1 је
био више година учитељ у народној школи, а 1 је више година
био црквени певац. По нарочитој наредби вис. школ. савета још
су два ученика примљена без пријамног испита под условом

*) После тога дошла је кратка расправа о предавању, али се њоме
није дошло ни до каква резултата.

примерног владања и доброг у наукама напредовања, од ових је један из Арадске покрајине, а други је учитељско сироче и свршени другог гимн. разреда ученик из Срема. Од приправника другог разреда, пре ступања у ову учитељску школу 1 је свршио шести, 1 пети а 8 четврти гимназијски разред; двојица су свршили четврти разред грађанске школе у Угарској, један је прешао из горњокарловачке учитељске школе, а двојица су у своје време из трећег гимназијског отн. реалног разреда уз дозволу вис. школ. савета, и пошто пријамни испит положише, у овај завод примљени. Од приправника трећег разреда 1 је ступио у ову учитељску школу као свршени горњокарловачки приправник, 1 је свршио пети, 1 четврти реални, 4 четврти гимназијски а 2 четврти разред грађанске школе у Угарској; 2 су примљени из нижих разреда гимназије на темељу дозволе вис. школ. савета пошто пријамни испит положише.

Од приправника првог разреда њих 6 свршише четврти а 10 трећи разред више девојачке, 1 други разред реалне, 3 шести разред народне школе, 1 је годину повтаравала, а пре тога свршила је трећи разред више девојачке школе. Све ове осим првих 6 примљене су по дозволи вис. школ. савета и уз строги пријамни испит. Осим тога по нарочитој наредби вис. школ. савета примљена је без пријамног испита једна ученица петог разреда немачке народне школе. Од приправника другог разреда пре ступања у овај завод њих 7 свршише четврти а 6 трећи разред више дев. школе, 2 су по дозволи вис. школ. савета и уз пријамни испит примљене из шестог разреда народне школе, 2 су прешле из пакрачке учитељске школе у ову, а 1 је као свршена пакрачка приправница и бивша већ практична учитељица овај разред полазила. Од овогодишњих приправника трећег разреда 11 свршише трећи разред више дев. школе, 1 други разред реалне школе, 1 је као пакрачка приправница у своје време прешла у други разред ове школе, а 1 је као негдашња питомица вишег девојачког завода у Пешти уз дозволу вис. школ. савета испит из првог приправничког разреда у септембру 1878. овде приватно положила, а затим 1878—9 године редовно други разред овде свршила. Овде се приметити има, да су од ученика, који су дозволу имали, да могу са опростом прописаних наука у овај завод ступити на пријамном испиту у почетку септембра 1880. њих 3 слаб успех показали, те због тога у завод овај примљени нису. (Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Фреквенција виших девојачких школа г. 1879|80) У панчевачкој било је свега 73 ученица (25 у I., 19 у II., 15 у III. и 14 у IV. разреду); у новосадској било је свега 45 ученица (18 у I., 5 у II., 15 у III. и 7 у IV. разр.); у сомборској, која је имала само 3 разреда, било је свега 27 ученица (15 у I., 8 у II. и 4 у III. разр.) Примећујемо, да бројеве о вишој девојачкој школи у Панчеву немамо из званичног извора, те да не знамо, јесу ли аутентични. Слаба посета виших девојачких школа баца веома ружну сенку на свест српских родитеља, који обилазе школе, што их сами захтеваху и на које наш народ толико новаца троши. Праведно пребацује г. Т. Глибоњски у свом чланку „Образованост женскиња у Срба“ (у извештају о срп. виш. дев. школи у Н. Саду на крају школске 1879|80. г.) немарним и несвесним српским мајкама: „Наше врле новосаткиње рекоше сабору своме: „Дајте нам једну школу, један виши завод, у ком ћемо се изучити и све оно постићи, што ће нас учинити просвећеним Српкињама и добрим матерама“; па поред тих лених речи шаљу више Српкиња своју женску дечицу, код својих, у туђинске заводе.“ Обилазење ових српских завода у корист туђинских мора родољуба у толико већма да боле, што су те школе „једино уточиште за наш језик, наше народно име, јер ту треба да се одгајају и образују будуће српске матере, које ће на домаћем огњишту неговати и чувати српску свест, српски понос и српско име.“

(У српској великој гимназији у Н. Саду) било је године 1879|80. уписано свега 218 ученика, а до краја године остало је 208, и то 45 у I., 43 у II., 24 у III., 31 у IV., 25 у V., 16 у VI., 12 у VII. и 12 у VIII. разреду. Ученике ове настављаху 13 професора. На челу вешто и лепо уређеног „Извештаја“, што га је издала управа гимназије, налази се расправа „Повесница образованости“ од проф. Светозара Савковића. У истој се разлаже циљ и потреба културне повеснице, те нас упознаје са њеним најважнијим обделаоцима у страним књижевностима.

(Српске вероисповедне школе у дијецези горњо-карловачкој.) Добили смо „Шематизам православне српске дијецезе горњо-карловачке“ 1880., из којег видимо, да у тој целој најмногљуднијој српској дијецези има само 5 српских вероисповедних школа и то: у Петрињи дворазредна са 19 ученика, у Костајници дворазредна са 17 ученика, у Дубици троразредна са 20 ученика, у Јасеновцу (заједничка са Уштицом) троразредна са

90 ученика и у Карловцу четвороразредна са 22 ученика. Све остале школе су комуналне, па и у самом Плашком, резиденцији српског епископа. У многима од тих комуналних школа сви су ученици православне вероисповести. Српске деце полазило је основне (и грађанске) школе свега 8422, што према броју српских душа горњо-карловачке дијецезе (263.909) даје 1 ученика на 31·33 душе. Да је то веома незадовољавајућа сразмера види се, кад се тај број сравни са средњим бројем за целу Аустро-Угарску, где 1 ученик долази на 12·25 душа или са средњим бројем за Немачку, где 1 ученик долази на 7·12 душа.

(*Обртничка школа у Загребу*) отвориће се, како „Напредак“ поуздано дознаје, почетком идуће школске године. За први почетак отвориће се само школа за цртање у три одељења и то: одељење за градњу, за стројеве и треће за разне струке малог обрта. Град Загреб одредио је за уздржавање те школе за сада 1200 ф.

Р А З И О.

(*Атанасије Герески из Черевика,*) који је већ до сада многа добра народу свом чинио, предао је ових дана старатељству и старешинству српске вел. гимназије новосадске у папирима државног дуга до 30.000 форинти а. вр., да се *у приходом отуд издржава неколицина сиромашних, одобраних ученика на истој гимназији.* Задужбином овом, што ју је учинио још за живота честити старина Атанасије Герески, ступио је он у ред великих народних мецената, те ће му се име с' благословом помињати, догод је српскога народа!

(*Добротвори учеће се младежи.*) Преосвештени Г. Емилијан Кенгелац епископ вршачки имао је доброту и ове школске године Емила Нинковића приправника III. р. о свом трошку издржавати. — Госпођа Александра удова Грујића рођ. Обушковића давала је бесплатно храну целе године сиромашном приправнику Николи Јовановићу; г. г. Живојин Кирјаковић и Мита Поповић адвокати и Павао Вујић поседник и трговац сомборски давали су за својим столом обед приправнику Адаму Пејићу преко целе године; госпођа Јелисавета удова Лалошевића рођ. Ковачића за спомен свог покојног сина Стеве Лалошевића снабдела је рубљем и оделом четири сиромашна приправника. Осим тога друштва госпођа, и поједине госпође и господи у Панчеву, Вршцу, В. Кикинди, Земуну, Новом Саду и Сомбору знатним новчаним прилозима подпомагаху неколицину ваљаних и сиромашних приправника и приправница. Болесним

ученицима бесплатно пружаху лекарску помоћ овдашњи практични лекари: Др. Ђорђе Максимовић, Др. Сима Павловић и Др. Милан Јовановић Батут. Свим овим вретним и човекољубивим добротворима учеће се младежи приправничке са овим јавну захвалност изјављује

Управа Српске учитељске школе Сомборске.

Н Е К Р О Л О Г.

У Кикинди је преминуо *Јоца Тешић*, млад, наденун трговац. Беше му истом 22 године. Он је оставио 200 ф. годишње штипендије на изучавање младих Срба на свеучилишту. Штипендија ова има да тече од 1. јан. идуће године.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Димитрије Вујковић, кандидат професуре, изабран је за учитеља у Доњој Тузли.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Врањеву. Плата је 600 ф., 25 ф. у име шк. послужитеља, 12 ф. 50 н. писарине, слободан стан и огрев. Рок до 15. авг. Молбенице се шаљу шк. одбору у Врањево.

— Тражи се учитељ у Кнезу. Плата је 120 ф., 20 кибла жита, 20 кукуруза, 2 хв. дрва и 4 хв. сламе, 4 ланца земље, 50 н. од погребца и слободан стан. Рок до 20. авг. Молбенице се шаљу месном шк. одбору у Кнез.

— Тражи се учитељ у Кулшину. Плата је 150 ф., 16 мер. жита, по сесије земље и слободан стан. Рок до 24. авг. Молбенице се шаљу месном шк. одбору у Кулшин.

— Тражи се учитељ у Бочари. Плата је 360 ф., као перовођа 20 ф., од погребца 1 ф., $\frac{3}{4}$ ланка земље, слободан стан и огрев. Рок до 12. авг. Молбенице се шаљу месном црквено-школском одбору.

— На троразредној мешовитеј вероисп. срп. школи у граду Теминшвару тражи се учитељица. Плата је 420 ф., 36 ф. за послужитеља, писарине 8 ф., 6 хв. дрва и слободан стан. Рок до 15. авг. Молбенице се шаљу српском месном заједничком школском одбору у Теминшвар.

— Тражи се учитељ у Тешњу код Добоја у Босни. Плата је 500 ф., 18 мет. хв. дрва и слободан стан. Иште се и знање немачког језика. Рок до краја авг. Молбенице се шаљу председништву правосл. цркв. општине преко ц. кр. котарске области у Тешањ.

— Тражи се учитељ на млчнско-обзирској амбулаторној школи (у сомборским салашима). Плата је 400 ф. и слободан стан. Молбенице се шаљу шк. одбору у Сомбор.

— Тражи се редован учитељ на вишој девојачкој школи у Сомбору. Поред прописане квалификације иште се још и потпуно знање маџ. језика. Молбенице се шаљу срп. прав. цркв. општини у Сомбор.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Ј. Ч. у Делиблато. Послату претплату забележили смо само за Вас, а М. Р. ваља да је понови, ако жели лист да прима. — Г. Љ. М. у Н. Сад. Како нико од новосадских учитеља не држи Ш. Ј. него се сви ваљада служе примерком библиотеке, то верујемо, да се онолико бројева изгубило. Посласмо Вам 9. 10. и 12., друге не можемо.

О Б Ј А В А.

У србској учитељској школи Сомборској започиње се школска година 1880/81 1. септембра 1880. по нашем старом календару.

У учитељску школу примају се :

а) за приправнике, младићи православне вере, здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су петнајесту годину живота навршили и четврти гимназијални, четврти реални разред, или четврти разред грађанске школе с довољним успехом свршили.

б. За приправнице примају се Српкиње православне вере које су четрнајесту живота годину навршиле и вишу женску школу или нижу реалку с довољним успехом свршиле, а притом су примерног моралног владања.

Сваки који у овај завод ступити жели, дужан је са собом донети: крштено писмо, лекарску сведочбу о потпуно добром здрављу и сведочбу о свршеним горенаведеним или вишим школским разредима. Они, који су пре једне или више године, школу оставили, имају донети са собом сведочбу свога пароха о моралном и религиозном владању свом пошто су школу оставили. Женске дужне су још донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их они за време трогодишњег овде учења издржавати, а та изјава мора бити потврђена од местне политичне власти, да су они доиста у стању ту обвезу своју испунити.

Они ученици, који желе стипендије из нар. фондова добити, пошто се за приправнике упишу, нека молбенице тога ради са сведочбом о сиромаштву поднесу в. школ. савету у Карловцима; а они који желе Платонеумске стипендије добити нека тако исто инструјиране молбенице поднесу платонеумском одбору у Сомбору.

У Сомбору 1. авг. 1880.

Никола Ђ. Вукићевић.

срп. учитељ. школе сомборске управитељ.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.